

Digitalni rodni jaz

Autorice: Christa Markom, Jelena Tošić, Magdalena Steger

Digitalni rodni jaz ili digitalna rodna podjela opisuje razliku između muškaraca i žena u pogledu mogućnosti sudjelovanja u digitalnom svijetu. Jaz se očituje u različitim načinima pristupa internetu, u korištenju interneta putem pametnih telefona te općoj mogućnosti posjedovanja mobitela. Rezultat tog jaza nedostaci su u profesionalnom životu (IGI-Global, 2021). U kvantitativnom smislu, digitalni rodni jaz razlika je između udjela muških i ženskih korisnika interneta u odnosu na udio muških korisnika interneta. Ova je vrijednost izražena u postocima (Sorgener, Mayne, Mariscal & Aneja, 2018). Pogotovo u posljednje dvije godine, pandemija Covid-19 još je više učinila razliku između muškaraca i žena u pogledu digitalnog sudjelovanja. O tome svjedoči činjenica da se ponovno pojavljuju praznine između muškaraca i žena koje su prije bile zatvorene (Global Gender Gap Report, 2021) Rodni jaz odnosi se na nejednakost između žena i muškaraca u svim područjima života. Globalno izvješće o rodnom jazu koristi se sljedećim područjima za prepoznavanje rodnog jaza:

- Gospodarsko sudjelovanje i prilike
 - Obrazovno postignuće
 - Zdravlje i preživljavanje
 - Političko osnaživanje
- (Izvješće o globalnom rodnom jazu, 2021: 5).

Kada ljudi govore o digitalnom rodnom jazu, obično misle na jaz u korištenju digitalnih tehnologija između žena i muškaraca. To se također odražava u raznim člancima i izvješćima koji govore o razlici između žena i muškaraca, kao što je izvješće UN-a o digitalnom rodnom jazu među ženama u Africi ili Globalno izvješće o rodnom jazu. Ono što ovdje nedostaje je nebinarna definicija roda. Prema Lüthu, pojam nebinarnost možemo definirati kao: „...samooznačavanje osoba koje se lociraju izvan binarnog rodnog poretka, odnosno koje nisu ni (samo) žensko, ni (samo) muško” (Lüth, 2021: 281).

Određivanje spola pri rođenju djeteta temelji se na dominantnom rodnom režimu koji je orijentiran na heteronormativnost i tek polagano odstupa od dihotomije žensko - muško. U tom kontekstu veliku ulogu za mlade imaju društvene mreže poput YouTube kanala, Instagrama ili TikToka u kojima se može razmjenjivati ova tema (Lüth, 2021).

Općenito, žene imaju više poteškoća s pristupom internetu i u tom su smislu u nepovoljnom položaju. Što se tiče statistike i brojeva, može se vidjeti da su posebno u zemljama globalnog juga, zemljama sa slabo razvijenom infrastrukturom i gdje su žene isključene iz mnogih područja društva, žene (i djevojke) snažno diskriminirane u smislu pristupa internetu. Otprilike polovina ljudske populacije – 3,7 milijardi ljudi, 47% — nema pristup internetu. Polovina ove populacije su žene, što znači da je oko četvrtine svjetske populacije u nepovoljnom položaju u pogledu pristupa internetu (UN Women, 2021). U brojevima, to znači da je u prosjeku 21% veća vjerojatnost da će muškarci imati pristup internetu (Hingle, 2021). Razlozi za ovu veliku nejednakost uključuju sljedeće:

- Žene se ne osjećaju sigurno na internetu jer je uznemiravanje češće.
- Infrastruktura katkad onemogućuje pristup internetu.

- U školama djevojke i žene nisu opremljene digitalnim znanjem, jer se ovo područje kompetencija obično pripisuje muškom dijelu populacije.
- Žene si često ne mogu priuštiti digitalne tehnologije (USAID, 2021).

Govorimo li o korisničkom ponašanju na internetu, također se mogu uočiti rodne razlike. Žene češće upotrebljavaju (mobilni) internet za dopisivanje putem e-pošte, za pregled ruta i karata, za dobivanje zdravstvenih informacija te za osobnu komunikaciju i rad na njezi, dok se muškarci informiraju o novostima ili vremenu, informacije dobivaju iz područja sporta, politike ili financija, obavljaju poslovne aktivnosti na mreži ili slušaju i preuzimaju glazbu. Ukratko, to znači da je veća vjerojatnost da će žene biti na mreži radi praktičnih aktivnosti i zadataka, dok su muškarci na mreži radi zabave (Fallows, 2005). Slično, muškarci i žene različito se ponašaju kada je u pitanju digitalna komunikacija. Muški dio populacije češće sudjeluje u online raspravama, dok se žene ovdje suzdržavaju. Jedan od razloga za to je spomenuti nedostatak sigurnosti na internetu (EIGE, 2021). Žene se koriste internetskom komunikacijom uglavnom kako bi ostale u kontaktu s prijateljima i obitelji, dok muškarci komuniciraju s nekoliko različitih grupa na mreži (Fallows, 2005).

Čak se i u statistikama mogu pronaći razlike u korištenju, kompetenciji i općem vlasništvu – raščlanjeno po regijama. Najmanji digitalni jaz između spolova može se pronaći u Americi sa samo 2% (Chisiza, 2017). Europa je blizu s 3% (Sarpong, 2021), a Afrika ima najveći digitalni rodni jaz na svijetu s 23% (Chisiza, 2017). Kada gledamo podatke o korištenju interneta prema spolu, nalazimo velike razlike. U Sjevernoj Americi razlika je gotovo neprimjetna, gdje 90% muškaraca i žena ima pristup internetu i njime se koristi. U Latinskoj Americi, s druge strane, samo 60% žena i 65% muškaraca ima priliku pristupiti internetu. Digitalni rodni jaz u Aziji ovisi o regiji, koja se može podijeliti na južnu Aziju, središnju Aziju, jugoistočnu Aziju i istočnu Aziju. Najveći je digitalni rodni jaz u Južnoj Aziji, a najmanji u Istočnoj Aziji (Hingle, 2021). Australija je razvila vlastiti sustav i indeks, *Australian Digital Inclusion Index* (ADII), kako bi ostala na vrhu svojeg digitalnog razvoja. Što je ovaj indeks veći, to je digitalna uključenost izraženija. U 2019. ADII je bio na 61,9 bodova. Opet, postoje brojevi koji ilustriraju razliku između žena i muškaraca u digitalnom svijetu. U prosjeku, žene imaju ADII za 1,8 bodova niži od muškaraca. Kad je riječ o pristupu internetu, muškarci imaju ADII od 88,2 boda, a žene 87,7 bodova (Thomas i sur., 2019).

Kao što je spomenuto na početku, u nekim dijelovima svijeta, trenutačna pandemija COVID-19 također je dodatno povećala rodne razlike. Posebno za žene koje prije pandemije nisu upotrebljavale digitalnu tehnologiju, a sada su troškovi pristupa digitalnoj tehnologiji još veći.

Zbog pandemije sve se raditi na daljinu, a mnoga područja, uključujući radna mjesta, obrazovanje i društveni život, prešla su na učenje na daljinu ili u kućni ured. Razlog tomu uglavnom su digitalne tehnologije i korištenje interneta, što omogućuje komunikaciju izvan (nacionalnih) granica. Međutim, budući da žene imaju manji pristup internetu i često si ga ne mogu priuštiti ili ga dobiti na drugi način, doživljavaju veliku diskriminaciju tijekom pandemije. Društveni život, administrativne, medicinske informacije i savjeti pružaju se na internetu, zbog čega žene često ovise o svojim obiteljima kako bi slijedile najnovije rezultate istraživanja i vladine mjere (Aggarwal, 2020.; USAID, 2021.; Nefresh, Orser & Thomas, 2020). Još jedno pitanje koje je postalo istaknuto od početka pandemije je obiteljsko nasilje. To može utjecati na oba spola, ali mnogo je veći problem za žene. Iako sada postoje deseci mrežnih stranica,

telefonskih linija itd. za prijavu nasilja u obitelji ili razgovor s nekim o njemu, žene koje nemaju ni digitalnu pismenost ni priliku za pristup internetu imaju ograničenu priliku da dobiju pomoć, a katkad je uopće i ne dobiju (Nefresh, Orser & Thomas, 2020).

Kao što je već spomenuto, digitalni rodni jaz ima posljedice i na radnom mjestu, posebno na one kojima je pristup internetu onemogućen ili zabranjen. Više od 90% poslova diljem svijeta zahtijeva od svojih zaposlenika digitalne vještine, koje žene ne mogu pružiti zbog nedostatka odgovarajuće obuke (Plan International, 2021). Žene i djevojke stoga su ograničene u svojim profesionalnim mogućnostima i kao rezultat toga stvaraju se veće prepreke u njihovu profesionalnom životu (UNICEF, 2021).

Postoji mnogo različitih prijedloga i načina za smanjenje digitalnog rodnog jaza. Većina njih slaže se u jednome, a to je da prvi korak prema poboljšanju treba učiniti u školama. Škole su prve stanice putem kojih djeca i mladi ljudi svih spolova imaju jednake mogućnosti za stjecanje digitalnog znanja. Nadalje, nastavu u (prirodnim) znanostima, koja se također naziva STEM predmetima, općenito treba promovirati (Plan International, 2021; OECD, 2018; Sorgener, Mayne, Mariscal & Aneja, 2018; BMBWF, 2021). Osim toga, traži se da pristup internetu bude jednako dopušten i moguć svima, bez obzira na podrijetlo, spol, dob, vjeru, spolnost i sociokulturnu pripadnost. Stoga bi se trebala poboljšati i infrastruktura i pristupačnost interneta i digitalnih tehnologija (Davaki, 2018; OECD, 2018).

Druga važna točka odnosi se na mrežnu sigurnost. To se mora promijeniti pod svim okolnostima kako se djevojke i žene više ne bi morale bojati dok su na mreži. Ovdje se, na primjer, preporučuje više istraživanja i analize podataka kako bi se otkrilo što treba poboljšati. Međutim, podaci bi također trebali uključivati različite spolove (Davaki, 2018; Sorgener, Mayne, Mariscal & Aneja, 2018). Četvrta i posljednja točka odnosi se na stereotipe. Postoje razne društveno-kulturne prepreke i povezani stereotipi koji onemogućuju ženama i djevojkama da se više bave tehnologijom i digitalnim svijetom. Smatra se važnim ciljem omogućiti obama spolovima (i šire) da se bave digitalnim tehnologijama te da mogu raditi u tim područjima (Davaki, 2018; Sorgener, Mayne, Mariscal & Aneja, 2018).

Literatura

Aggarwal, A. (2020): *How COVID-19 fuels the digital gender divide*. Von <https://asia.fes.de/news/digital-gender-divide> abgerufen.

Bundesministerium für Bildung, Wissenschaft und Forschung (2021). *Förderung von Frauen im MINT-Bereich*. Von <https://www.bmbwf.gv.at/Themen/HS-Uni/Gleichstellung-und-Diversit%C3%A4t/Policy-und-Ma%C3%9Fnahmen/F%C3%B6rderung-von-Frauen-im-MINT-Bereich.html> abgerufen.

Chisiza, M. (2017). *No woman left behind: The gender digital divide*. Von <https://saiia.org.za/research/no-woman-left-behind-the-gender-digital-divide/> abgerufen.

Davaki, K. (2018). *The underlying causes of the digital gender gap and possible solutions for enhanced digital inclusion of women and girls*. Von [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2018/604940/IPOL_STU\(2018\)604940_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2018/604940/IPOL_STU(2018)604940_EN.pdf) abgerufen.

EIGE: European Institute for Gender Equality (2021). *Gender equality and youth: the opportunities and risks of digitalization*. Von

[file:///C:/Users/Admin/Downloads/Gender%20equality%20and%20youth.%20the%20opportunities%20and%20risks%20of%20digitalisation%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/Admin/Downloads/Gender%20equality%20and%20youth.%20the%20opportunities%20and%20risks%20of%20digitalisation%20(2).pdf) abgerufen

Fullows, D. (2005). *How Women and Men Use the Internet*. Von <https://www.pewresearch.org/internet/2005/12/28/how-women-and-men-use-the-internet/#:~:text=Younger%20women%20are%20more%20likely,21%25%20of%20women%20that%20age> abgerufen.

Hingle, A. (2021). *What is The Digital Divide? Mozilla Explains*. Von https://foundation.mozilla.org/en/blog/what-is-the-digital-divide-mozilla-explains/?gclid=Cj0KCQjww4OMBhCUARIsAILndv7Q4Knbf5a4wbbJ_xa5J4uAST4aEZrKt9DUvz5Qgc2AouIHJQUV5n4aAhr4EALw_wcB abgerufen.

IGI-Global (2021). *What is Gender Digital Divide*. Von <https://www.igi-global.com/dictionary/a-human-rights-based-approach-to-bridge-gender-digital-divide/11919> abgerufen.

Lüth, Nanna (2021). Nicht-binäre Coming-Out-Berichte: Das Internet als Braver Space oder: Geschlechtliche Zuschreibungen überflüssig machen. In: *Zeitschrift für Theorie und Praxis der Medienbildung*, S. 281-300.

Nefresh, C., Orser, B. & Thomas, M. (2020). *COVID-19 Response Strategies, Addressing Digital Gender Divides*. Von https://www.g20-insights.org/policy_briefs/covid-19-response-strategies-addressing-digital-gender-divides/ abgerufen

OECD (2018). *Bridging the Digital Gender Divide. Include. Upskill, Innovate*. Von <https://www.oecd.org/digital/bridging-the-digital-gender-divide.pdf> abgerufen.

Plan International (2021). *Bridging the Gender Digital Divide*. Von <https://plan-international.org/education/bridging-the-digital-divide> abgerufen am 3.12. 2021.

Sarpong, E. (2021). *The Digital divide in Europe Towards meaningful connectivity*. Von <https://www.itu.int/en/ITU-D/Regional>

[Presence/Europe/Documents/Events/2021/Meaningful%20Connectivity/01_Sarpong.pdf](https://www.itu.int/en/ITU-D/Regional) abgerufen.

Sorgner, A., Mayne, G., Mariscal, J. & Aneja, U. (2018). *Bridging the Gender Digital Gap*. Von https://www.g20-insights.org/policy_briefs/bridging-the-gender-digital-gap/ abgerufen.

Thomas, J., Barraket, J., Wilson, CK., Rennie, E., Ewing, S. & MacDonald, T. (2019). *Measuring Australia's Digital Divide: The Australian Digital Inclusion Index 2019*. Von https://www.csi.edu.au/media/2019_ADII_Report.pdf abgerufen.

UN-Women (2021). *Addressing the digital gender divide in Africa through the African Girls Can Code Initiative*. Von <https://www.unwomen.org/en/news/stories/2021/10/feature-addressing-the-digital-gender-divide-in-africa> abgerufen.

UNICEF (2021). *What we know about the gender digital divide for girls: A literature review*. Von <https://www.unicef.org/eap/media/8311/file/What%20we%20know%20about%20the%20gender%20digital%20divide%20for%20girls:%20A%20literature%20review.pdf> abgerufen.

USAID (2021). *USAID Digital Strategy*. Von https://www.usaid.gov/sites/default/files/documents/15396/COVID-19_and_Gender_Digital_Divide.pdf abgerufen.

World Economic Forum (2021). *Global Gender Gap Report*. Genf/Köln: World Economic Forum.